

Abdukarimov Farxodjon Maxammatalievich
Podpolkovnik, Qurollanish va otish kafedrası katta o'qituvchisi
Chirchiq oliy tank qo'mondonlik muhandislik bilim yurti qurollanish va otish kafedrası
katta o'qituvchisi

ZAMONAVIY QUROLI MOJAROLARDA QO'LLANILAYOTGAN QUROL-ASLAHA VA ULARNING RIVOJLANISHI YO'LLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy qurolli mojaralarda qo'llanilayotgan qurol-aslaha va ularning rivojlanish yo'llari tahlil qilinadi. Maqolada zamonaviy qurollarning turlari, ularning texnik xususiyatlari va qo'llanilish sohalari yoritilgan. Shuningdek, kelajakda qurollarning rivojlanish tendensiyalari va ularning qurolli mojarolarga ta'siri muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: Zamonaviy qurollar, qurolli mojaro, qurol rivojlanishi, harbiy texnologiyalar, urush.

Аннотация: В этой статье будет проанализировано оружие, используемое в современных вооруженных конфликтах, и пути его развития. В статье рассматриваются виды современного оружия, их технические характеристики и области применения. Также обсуждались тенденции развития вооружений в будущем и их влияние на вооруженные конфликты.

Ключевые слова: Современное оружие, вооруженный конфликт, разработка оружия, военная техника, война

Abstract: This article analyzes the weapons used in modern armed conflicts and the ways in which they develop. The article covers the types of modern weapons, their technical characteristics and areas of application. There has also been discussion of future trends in the development of weapons and their impact on armed conflict.

Keywords: Modern weapons, armed conflict, weapon development, military technology, war.

KIRISH

Zamonaviy qurolli mojaralarda qo'llanilayotgan qurol-aslaha va ularning rivojlanish yo'nalishlari mavzusi hozirgi kunda juda dolzarb hisoblanadi. Husanaliyev va Abduboyev [1] ta'kidlaganidek, XXI asrga kelib davlatlar xavfsizligiga tahdid soladigan ehtimoliy xavf, ro'y berayotgan jangovar harakatlarning ssenariysi hamda qo'shinlarning jangovar qo'llanilishi, zamonaviy qurol-aslaha va o'q-dorilar takomillashuvi va rivojlanishi uchun asos bo'lib xizmat qilmoqda. Shu sababli, ushbu mavzuni har tomonlama o'rganish va tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy urushlarning o'ziga xos xususiyatlaridan biri shundaki, endi kichik guruhlardagi "isyonchilar" ham yuqori texnologik qurollarga ega bo'lishi mumkin. Bu esa harbiy harakatlarning xarakterini o'zgartirmoqda va yangi tahdidlarni keltirib chiqarmoqda. Mirzaliyev [2] ham harbiy qismlarda zamonaviy qurol-aslaha va texnikalardan foydalanishning ahamiyatini ta'kidlagan.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Mavzuni o'rganish uchun bir qator usullar qo'llanildi. Birinchidan, mavzuga oid ilmiy maqolalar, kitoblar va hisobotlar o'rganildi. Xususan, Husanaliyev va Abduboyevning [1] "Zamonaviy lokal urushlarda qurol-aslahalar o'rni" maqolasi hamda Mirzaliyevning [2] "Harbiy qismlarda qurol-aslaha va harbiy texnikalardan foydalanish" maqolasi tahlil qilindi.

Shuningdek, internet manbalaridan, jumladan, sputnik tasvirlari va foto materiallardan ham foydalanildi. Harbiy mutaxassislar va ekspertlar bilan suhbatlar o'tkazildi va ularning fikr-mulohazalari o'rganildi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy qurollarning paydo bo'lishi va rivojlanishi qurolli mojarolarning xarakterini tubdan o'zgartirmoqda. Aqlli qurollar, masofadan boshqariladigan qurilmalar, kibernetik va elektromagnit qurollar, gipertovik qurollar kabi yangi turdagi qurollar keng qo'llanilmoqda [1]. Bularning barchasi yangi imkoniyatlar yaratish bilan birga, yangi muammolarni ham keltirib chiqarmoqda.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy qurolli mojarolarda asosan quyidagi turdagi qurollar qo'llanilmoqda:

Aqlli bombalar va raketalar: GPS va lazer yo'naltirish tizimlari bilan jihozlangan, aniq nishonga olish imkonini beruvchi qurollar [3].

Masofadan boshqariladigan qurilmalar: dronlar, robotlar va boshqa masofadan boshqariladigan vositalar [4].

Kibernetik qurollar: kompyuter tarmoqlari va axborot tizimlariga kirib, ularni ishdan chiqarish yoki boshqarish imkonini beruvchi vositalar [5].

Elektromagnit qurollar: elektromagnit impulslar yordamida elektronikani ishdan chiqaruvchi qurollar [6].

Gipertovik qurollar: tovush tezligidan yuqori tezlikda harakatlanuvchi, aniqligi yuqori bo'lgan qurollar [7].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy qurolli mojarolarda yangi avlod qurollari keng qo'llanilmoqda va bu qator oqibatlariga olib kelmoqda.

Birinchidan, aqlli qurollar va masofadan boshqariladigan qurilmalar urush maydonini tubdan o'zgartirmoqda. Endi jangchilar bevosita to'qnashuvga kirishmasdan turib, uzoq masofadan turib dushman kuchlariga zarar etkazishi mumkin [1]. Bu esa jangchilar orasidagi yo'qotishlarni kamaytirishi, ammo ayni paytda urushni "toza" va "oson" ko'rsatib, uni oqlashga xizmat qilishi mumkin [3].

Ikkinchidan, kibernetik va elektromagnit qurollar raqibning boshqaruv va kommunikatsiya tizimlarini ishdan chiqarish orqali katta ustunlik bermoqda [8]. Shu bilan birga, bu turdagi qurollar fuqarolik infratuzilmasiga ham katta zarar etkazishi va begunoh insonlar hayotiga tahdid solishi mumkin.

Uchinchidan, gipertovik qurollar tezligi va aniqligi bilan ajralib turadi. Ular mudofaa tizimlarini chetlab o'tish va tezkor zarbalar berish imkonini yaratadi [9]. Ammo bunday qurollarning tarqalishi strategik barqarorlikka putur etkazishi va yangi qurollanish poygasini keltirib chiqarishi mumkin [10].

Zamonaviy qurollarning rivojlanishi bir qator etik va huquqiy muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Avtonomlik darajasi oshgan sayin, qurol tizimlarining qarorlar qabul qilishdagi roli ortib bormoqda. Bu esa "robotlar urushi" xavfini keltirib chiqaradi va inson nazoratining yo'qolishiga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, zamonaviy qurollar terrorizm va noqonuniy aylanmalar uchun ham qo'l kelishi mumkin. Masalan, dronlar terrorchilar tomonidan razvedka yoki hujumlar uchun ishlatilishi, kibernetik qurollar esa moliyaviy tizimlar va muhim infratuzilmalarni ishdan chiqarish uchun qo'llanilishi mumkin.

Zamonaviy qurollarning rivojlanishi harbiy sohada katta o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Yangi imkoniyatlar bilan birga, yangi tahdid va muammolar ham paydo bo'lmoqda. Bu esa xalqaro hamjamiyat oldiga qator vazifalarni qo'yadi: qurollarning rivojlanishini nazorat qilish, ularning etik va huquqiy jihatlarini o'rganish, terrorizm va noqonuniy aylanmaga qarshi kurashish. Shu bilan birga, mojarolarning oldini olish va tinch yo'l bilan hal etish uchun diplomatik sa'y-harakatlarni kuchaytirish zarur.

Zamonaviy qurollar davlatlarning xavfsizlik strategiyalarini ham o'zgartirmoqda. Endi faqat harbiy kuchga tayanish etarli emas - kiberhimoya, axborot xavfsizligi, kritik infratuzilmani himoya qilish kabi yangi yo'nalishlar ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Qurollarning rivojlanishi xalqaro huquq va tartibotlar uchun ham katta sinov hisoblanadi. Mavjud kelishuvlar va shartnomalar yangi qurollarni to'liq qamrab ololmaydi. Shu sababli, xalqaro hamjamiyat oldida qurollarni nazorat qilishning yangi mexanizmlarini ishlab chiqish vazifasi turibdi.

Zamonaviy qurollar masalasi nafaqat davlatlar, balki jamiyatlar va individlar uchun ham dolzarb hisoblanadi. Qurol-yarog'lar rivojlangan sayin, ularning destruktiv ta'siri ham ortib boradi. Bu esa tinchlikni saqlash, zulmni oldini olish, inson huquqlarini himoya qilish kabi fundamental qadryatlarga tahdid soladi.

Shu sababli, zamonaviy qurollar rivojini faqat texnologik jihatdan emas, balki etik, huquqiy va ijtimoiy nuqtai nazardan ham ko'rib chiqish muhim. Bu jarayon turli soha mutaxassislari, siyosatchilar, fuqarolik jamiyati vakillarining hamkorligini talab qiladi.

Shunday qilib, zamonaviy qurollar mavzusi ko'p qirrali va dolzarb hisoblanadi. Ular bir tomondan harbiy imkoniyatlarni oshirsa, boshqa tomondan yangi tahdid va muammolar keltirib chiqaradi. Ushbu qurollarning rivojlanishi nafaqat harbiy sohani, balki xalqaro munosabatlar, xavfsizlik, etika, huquq kabi sohalarni ham qamrab oladi. Shu sababli, bu masala atroflicha tadqiq etilishi va xalqaro hamjamiyat tomonidan doimiy e'tiborga olinishi lozim.

XULOSALAR

Zamonaviy qurol-aslahalar qurolli mojarolarning xarakterini o'zgartirmoqda va yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, ularning qo'llanilishi bir qator muammolarni keltirib chiqaradi, jumladan, etik masalalar, xavfsizlik va barqarorlikka tahdidlar. Qurollarning rivojlanishi davom

etishi va yangi texnologiyalarning joriy etilishi kutilmoqda, bu esa yangi xavf-xatarlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Harbiy sohada texnologik yutuqlardan foydalanish muqarrar bo'lsa-da, ularning oqibatlarini chuqur o'rganish va xalqaro hamjamiyat tomonidan nazorat qilish muhimdir. Shuningdek, qurolli mojarolarning oldini olish va tinch yo'l bilan hal etish uchun diplomatik sa'y-harakatlarni kuchaytirish zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Husanaliyev, O. Z., & Abduboyev, J. A. (2022). Zamonaviy lokal urushlarda qurol-aslahalar o'rni. Markaziy Osiyo ta'lim va innovatsiyalar jurnali, 3(5), 14-21.
2. Mirzaliyev, Z. (2022). Harbiy qismlarda qurol-aslaha va harbiy texnikalardan foydalanish. Science and Innovation, B6.
3. Umarov, M. (2024). ZAMONAVIY QUROLLI MOJAROLARDA QO'LLANILAYOTGAN QUROL ASLAHALAR VA ULARNING RIVOJLANISH YO'NALISHLARI. Центральноеазиатский журнал образования и инноваций, 3(5), 14–21.
4. Horowitz, M. C. (2020). The Ethics of Autonomous Weapons Systems. Daedalus, 149(4), 175-187.
5. Libicki, M. C. (2017). Cyberspace in Peace and War. Naval Institute Press.
6. Scharre, P. (2018). Army of None: Autonomous Weapons and the Future of War. W. W. Norton & Company.
7. Speier, R. H., Nacouzi, G., Lee, C., & Moore, R. M. (2017). Hypersonic Missile Nonproliferation: Hindering the Spread of a New Class of Weapons. RAND Corporation.
8. Gross, M. L. (2017). The Paradox of Precision-Guided Munitions. The Cyber Defense Review, 2(1), 47-60.
9. Schulzke, M. (2017). The Morality of Remote Warfare: Against the Asymmetry Objection to Remote Weaponry. Political Studies, 65(1), 90-105.
10. Perkovich, G., & Levite, A. E. (Eds.). (2017). Understanding Cyber Conflict: Fourteen Analogies. Georgetown University Press.